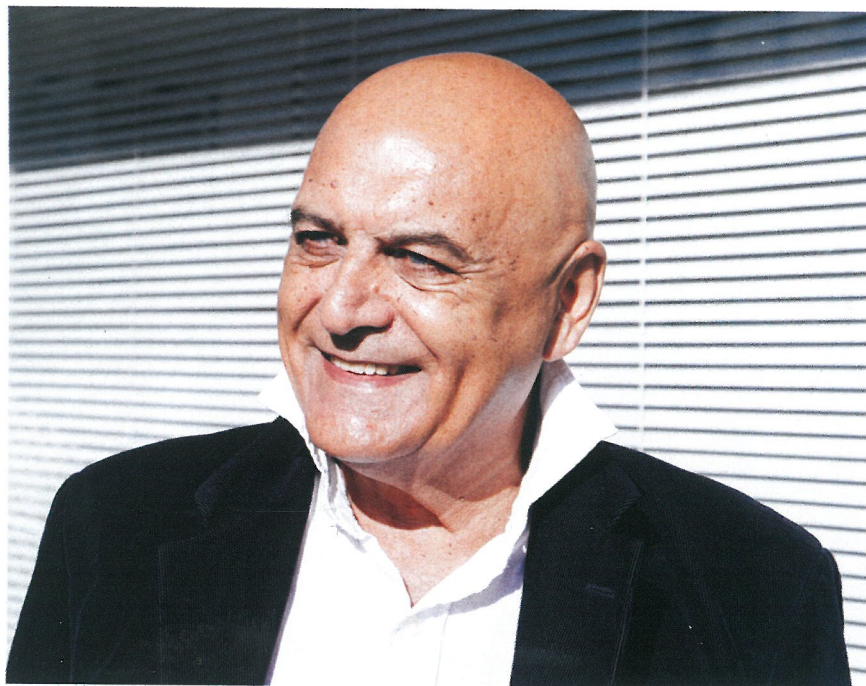

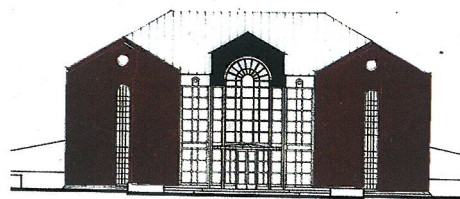
ПРЕУСТРОЙСТВО И АДАПТАЦИЯ НА МУЗЕЙНА СГРАДА НА

НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ „БОЯНСКА ЦЪРКВА“ В ДЕТСКА ГРАДИНА

ПРОФ. Д-Р ИНЖ.
АРХ. ПЕНЬО СТОЛАРОВ
ГЛАВЕН ПРОЕКТАНТ,
1985/2018

"През 1985 г. превърнах старото боянско училище в музей и приемна сграда на Боянската църква, интерпретирайки пространствено-архитектурните елементи на раннохристиянската базилика. 33 години по-късно сградата възкръсна от разрухата като Дворец на децата"

Когато се обърнах към мен, за да проектирам музея и приемната сграда към Боянската църква, вече бях завършил Централния дом на учителя, за който получих голямата награда на публиката на Биеналето по архитектура през 1983 г., и бях спечелил най-високата премия в националния конкурс за реконструкция и обновяване на обществените пространства в центъра на Габрово. В Германия като ръководител на колектив бях спечелил втора премия за реконструкция и обновяване на центъра на Бад Лангезалце и защитената от мен докторска теза през февруари 1980 г. беше на тема "Обновяване и реконструкция на градските центрове като пешеходни зони".

Моето отношение към културното наследство беше основание проф. Тодор Кръстев като директор на НИПК и проф. Пейо Бербенлиев като зам.-министър на културата да ми възложат сграда в непосредствена близост до Боянската църква - световен паметник на културата от 1979 г. Преди да се обърнат към мен, за да реконструирам старото Боянско училище и да направя от него музей и приемна сграда към Боянската църква, за това място е имало проект на колеги, които са "разрушавали" сградата и на нейно място са изграждали новата функция. През 1985

г. в България трябваше да се проведе конгрес на ЮНЕСКО и за него трябваше да бъде готова приемната сграда към Боянската църква. Това също беше една от причините да се обърнат към мен като архитект, който работи в НИПК и е доказал възможностите си да създава на базата на съществуващи сградни структури един нов образ. През есента на 1984 г. аз получих възлагането да реконструирам старото Боянско училище и да го превърна в музей и приемна сграда към Боянската църква и към края на декември 1984 г. проектът беше приет на художествен съвет в НИПК под председателството на арх. Ема Москова. През януари 1985 г. започнах работа по работния проект.

Сградата беше проектирана във време, когато постмодерното контекстуално мислене беше на гребена на вълната. През 1983 г. Ханс Холайн откри музея в Мюнхен-Гладбах като една колажна интерпретация от храма до индустриалната сграда. През 1984 г. Джеймс Стърлинг откри Държавната галерия в Щутгарт - отново една интерпретация от египетския корниз до хай-тек детайла, цитирайки стария музей на Шинкел в Берлин. През 1985 г. Ричард Майер откри Музея на приложните изкуства във Франкфурт на Майн като една

интерпретация на класическия модернизъм, отново като архитектура, отнесена към контекста на мястото и неговите исторически параметри. Моята постмодерна контекстуална интерпретация на раннохристиянската базилика попадна в момент на върхово развитие на постмодерната архитектура с нейната интерпретация на цялото културно-историческо наследство. След Второто световно войнo модернизъм с неговото уеднаквяване на образа на новоизградените градове на европейския континент се реализираха архитектурни обекти, които развиваха класическия модернизъм, но вече с едно отношение както към историчността, така и към геометрията на мястото, използвайки наслаждането на пластове на времето като изразни средства, за да създадат една образна архитектура, една архитектура, която носи емоционалния заряд и личността на автора.

За да прочета духа на времето, в което работих, ми помогнаха трите години в Германия, когато пишех своята докторска теза и анализирах органично израсналите градски структури в средноевропейските градове. Същевременно осъзнах значимостта на класическия модернизъм на 20-те години за създаване на архитектура, която заедно

с навлизането в строителството на стоманобетона утвърждава едно ново разбиране за социалната значимост на архитектурата и създава новите правила на класическия модернизъм. Моето разбиране, че постмодерното контекстуално мислене е продължение на класическия модернизъм, се формира във Ваймар и намери своето отражение в проектите, конкурсите и реализациите от 80-те години до днес.

Винаги съм разглеждал постмодерното контекстуално мислене като продължение на класическия модернизъм и наслаждаването на пластове на времето като едно обогатяване на архитектурния образ и последователност при изграждане на пространствените параметри. Когато заминах да преподавам в Германия през пролетния семестър на 1985 г., срещите ми с Ричард Майър и Ханс Холайн и работата в щутгартските архитектурни бюра ми дадоха още една опорна точка в правотата на това, което бях изградил като образ за бъдещия музей и приемна сграда към Боянската църква.

Завръщайки се в България на 13 юли, заварих обекта празен и ми беше обяснено, че идеологическата комисия е спряла приемната сграда и музея към Боянската църква поради това, че една постмодерна архитектура не може да представя световния паметник на културата в България на зрелия социализъм. Нямаше работници и единствен пазачът охраняваше изоставения строеж. Бях много разтревожен и започнах да обикалям редица институции. Срещях се със зам.-министъра на културата, посетих председателя на Съюза на архитектите в България и навсякъде получих уклончиви отговори. Всички усилия да се преборя с идеологически обремененото мислене на това време бяха напразни, защото коварството, в което живеехме, даваше възможност да бъде унищожен онзи дух, който дръзваше да излезе извън рамките на желязната завеса. Няма да скрия моите подозрения, че зад всичко това имаше и един личен елемент от страна на хора, които не искаха тази сграда да бъде построена, създавайки нейната актуалност и силата на тази архитектура, която се изграждаше на това място. С избирането на Михаил Горбачов за първи секретар на КПСС и неговото посещение в България заедно с Раиса Горбачова бяха унищожени измислените идеологически спънки пред изграждането на музея и приемната сграда към Боянската църква.

Когато ме извикаха в средата на септември и ми казаха, че до 7 ноември сградата трябва да бъде завършена, вече пред осъществяването на замисления от мен проект нямаше пречки. Завършихме сградата за месец и половина. През това време на обекта имаше повече от 60 души работници. Голяма част от детайлите бяха измислени и изготвени на място непосредствено преди тяхното изпълнение. Притиснати от крайния срок за облицоването, поръчахме тухли от четири различни завода. Когато те започнаха да пристигат, установихме, че размерите варираха от 5.5 до 6.5 см височина в зависимост от завода. Моето решение беше да разпределя различните тухли към четирите фасади - изток, запад, север, юг, и нееднаквостта да бъде компенсирана от нишите на водосточните тръби, които членяха отделните фасадни плоскости. Така на място беше създаден един нов детайл на покривното отводняване.

Проектирах сградата като интерпретация на раннохристиянска базилика. Входът от север е

през абсидата. Боянската църква е целта на всеки посетител - свещеното място, в което ще се срещне с образите на Десислава и Калоян, където ще съпребивее пространството, стенописите от миналото, а на връщане по същия път ще усети Входа като един олтар, изграден от погледа към съвременна София.

Завършването на приемната сграда на Боянската църква съвпадна с провеждащата се по това време в София Генерална асамблея на ЮНЕСКО. Имахме честта президентът на международната организация да посети сградата. Откриването на конференцията на ИКОМОС в София през 1996 г. също се проведе в приемната сграда към Боянската църква.

Проектът беше завършен така, както беше приет през 1984 г. като идеен проект от Художествения съвет на НИПК. На базата на идейния проект, работния проект и детайлите сградата беше реализирана без никакви изменения. От днешна гледна точка това може да звучи неразбираемо, но тогава това беше една победа на архитектурното мислене, освободено от идеологическите, непрофесионални, изкуствено създадени ограничения, които стояха на пътя на развитието на архитектурата в България в средата на 80-те години. Сигурно тази сграда не би била същата, ако аз нямаш възможността да защитя своята докторска теза в Германия, не бях се запознал с органично израсналите градски структури, не бях създад своето отношение към Баухаус, основан през 1919 г. във Ваймар, и към класическия модернизъм като начало на съвременната архитектура. Смятам, че в тази сграда живее и нещо още по-важно - аз останах извън тази измислена система, в която партийността и идеологията имаха определящо значение за мисленето в България.

Когато през 2010 г. ми се обади арх. Весела Йончева, за да ме попита дали имам интерес да преустроя музея и приемната сграда към Боянската църква в детска градина, аз я помолих да изчака няколко дена, за да си помисля. И през ум не ми беше минало, че една трансформация на това пространство може да върви в тази посока. Обадах ѝ се още на другия ден и потвърдих моето желание да работя по тази задача, защото видях най-силната възможна диалектика - диалектиката на съществуването - старото основно Боянско училище, което през 1985 г. стана музей и приемна сграда към Боянската църква, отново да се върне на боянчани и да стане детска градина за децата на Бояна. Тази социална и пространствена трансформация се превърна в предизвикателство, което вече трябваше да бъде защитено при едни нови условия, при които идеологията не играеше роля, но вече бяха взели връх други фактори и интереси, с които се сблъсках и с много усилия, енергия и твърдоглавие успях да преодолее.

От 2011 г. до 2015 г. аз се борих, за да мога да проектирам детската градина в обема на приемната сграда към Боянската църква. Само благодарение на упоритостта на боянчани и подкрепата на колегията - от главния архитект на София, през председателя на САБ до председателя на КАБ - задачата ми беше възложена като обществена поръчка и така спасихме празната от 2005 г. сграда с пробит покрив, наводнена и обрушена облицовъчна тухла. И тя се превърна в детска градина, или както я наричат в Бояна - в Дворец на децата. ■

